
Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra 'stolpehus' i Rysstad, Valle kommune, Agder fylke, Norge

---

NNU Rapport 9 – 2024

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: Google

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Agder

Rysstad, Setesdalvegen 3254

Valle kommune

Gnr/Bnr: 68/2

Koordinater: 59.09498 N, 7.53481 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Agder fylkeskommune og Nationalmuseet

Prøver er udtaget af Rolf Einar Huus, Bygningsvern i Agder (Agder fylkeskommune)

Undersøgt af: Niels Bonde og Claudia Baittinger

NNU j. nr.: A9815, februar 2024

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra Nationalmuseets hjemmeside under Dendrokronologi, Se også Agder fylkeskommune oversigt over dendrokronologiske undersøgelser <https://agderfk.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4426ccc94a764da08c59a313aff22b29>

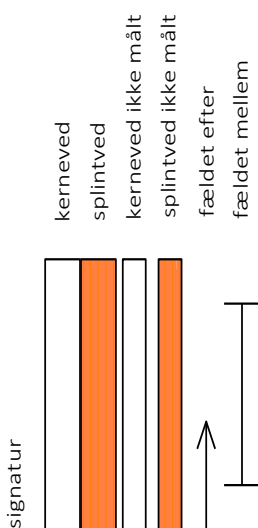
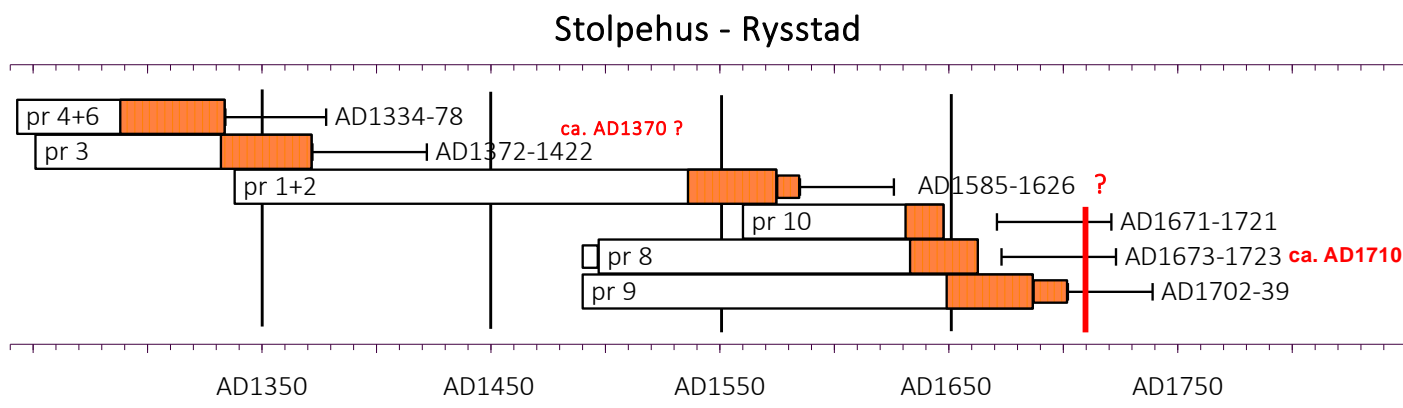
'Stolpehus'

I alt er 10 prøver af fyrretræ (*Pinus sylvestris*) fra otte tømmerstykker undersøgt (se vedhæftede feltrapport). Alle er udtaget som boreprøver.

Der er konstateret splintved på alle undersøgte tømmerstykker. Antal årringe i prøverne varierer mellem 64 og 238.

For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Prøver fra seks tømmerstykker er dateret.

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. Den røde signatur er en **tolkning**, der angiver det formodede fældningstidspunkt for træerne, som de daterede prøver stammer fra.

Prøve 1 og 2 er udtaget af samme tømmer. Årringskurverne er sammenregnet til en trækurve N4820t01.

Prøve 4 og 6 er udtaget af samme tømmer. Årringskurverne er sammenregnet til en trækurve N4820t02.

Tolkning:

Undersøgelsen viser, at tre prøver (pr 8, 9 og 10) stammer fra træer, der er fældet i begyndelsen af det 18. århundrede (ca. AD1710).

En prøve (pr 1+2) stammer fra et træ, der er fældet omkring AD1600 (AD1585-1626).

To prøver (pr 3 og (4+6)) stammer fra træer, der er fældet i det 14. århundrede (ca. AD1370).

Årringskurverne for de seks daterede prøver er sammenregnet til en middelkurve n482m003 på 445 år, som dækker perioden AD1243-1687.

Kryds-datering absolut

Årringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund - og referencekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge (se tabel).

Referencer:

Anvendt splintstatistik for fyrretræ: ca.40 - 90

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af NTNU Vitenskapsmuseet Nasjonallaboratoriene for datering, Trondheim.

kurver	-	-	N482m003	
-	start	dates	AD1243	
-	dates	end	AD1687	
aam01	AD1243	AD1744	4.76	N Aust Agder indenlands
aam02	AD1487	AD1837	1.04	N Aust Agder kystnær
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	4.14	N VA Aaseral 113 timber
VA_2011_3	AD1223	AD1879	3.24	N Vest-Agder med Aaseral
VAAuAaseralPISY2	AD1353	AD1936	2.76	N Vest-Agder uden Aaseral

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver. For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurver

Mean sequence - n482m003

Dated AD1243 to AD1687

Contains the following files

N4820t01.d dated AD1338 to AD1575 of type R 39 N

N4820t02.d dated AD1243 to AD1334 of type R 46 N

N4820039.d dated AD1251 to AD1372 of type R 40 N

N4820089.d dated AD1497 to AD1663 of type R 30 N

N4820099.d dated AD1490 to AD1687 of type R 38 N

N4820109.d dated AD1560 to AD1648 of type R 17 N

Katalog over undersøgte prøver

A9815 Katalog

N4820t01

A9815 Rysstad stolpehus golvbord pr 1+2

Raw Ring-width PISY data of 238 years length

Dated AD1338 to AD1575

39 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 46.85 Sensitivity 0.20

Interpretation: AD1585-1626

N4820t02

A9815 Rysstad stolpehus sylstokk V pr 4+6

Raw Ring-width PISY data of 92 years length

Dated AD1243 to AD1334

46 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 164.53 Sensitivity 0.13

Interpretation: AD1334-78

N4820039

A9815 Rysstad stolpehus sylstokk øst

Raw Ring-width PISY data of 122 years length

Dated AD1251 to AD1372

40 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 126.15 Sensitivity 0.16

Interpretation: AD1372-1422

N4820059

A9815 Rysstad stolpehus 1 omfar gavt nord pr 5
Raw Ring-width PISY data of 64 years length
Undated; relative dates - 1 to 64
32 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 226.47 Sensitivity 0.19

N4820079

A9815 Rysstad stolpehus omfar 3 forvegg m dør pr 7
Raw Ring-width PISY data of 138 years length
Undated; relative dates - 1 to 138
57 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 66.01 Sensitivity 0.17

N4820089

A9815 Rysstad stolpehus omfar 7 øst pr 8
Raw Ring-width PISY data of 167 years length
Dated AD1497 to AD1663
30 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 53.45 Sensitivity 0.27
Interpretation: AD1673-1723

N4820099

A9815 Rysstad stolpehus sval hjørnestolpe SV pr 9
Raw Ring-width PISY data of 198 years length
Dated AD1490 to AD1687
38 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 47.96 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1702-39

N4820109

A9815 Rysstad stolpehus omfar 3 gavt N pr 10
Raw Ring-width PISY data of 89 years length
Dated AD1560 to AD1648
17 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 75.61 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1671-1721

**FELTRAPPORT
BYGNINGSVERN I AGDER**

Dendrokronologisk objekt:	Stolpehus
Fylke:	Agder
Kommune:	Valle Setesdalsvegen 3254 4748 Rysstad
Gnr/Bnr:	68/2
Prøvene tatt av:	Rolf Einar Huus
Dato for prøvetaking:	29.06.2022
Koordinater	Nord 59,09498 Øst 7,53481

Prøve Nr:	Etg / ev del av hus	Rom/Bygn del.	Del.	Sted på del.	Marg. Ja/Nei.	Geit. Ja/Nei.	Bast. Ja/Nei.	Bark. Ja/Nei	Be- arb. Ja/Nei.	Kommentar.
1	1	Gulvbord					ja		nei	Prøve 1 og 2 fra samme bord
2	1	Gulvbord					ja		nei	
3	1	Sylstokk mot øst		Midt på lengde					ja	Trolig bearbeidet noen få cm
4	1	Sylstokk mot vest		Midt på lengde					ja	Trolig bearbeidet 3-4cm

